

Bíró Gergely:

A „képzetek” könyve

„Százhet kép – százhet vers” – ez áll Gyurkovics Tibor legújabb kötete, az *Extázis* címe alatt. A költemények keletkezésére utaló citátum felidézi egy korábbi könyve, a *Táj, nővel* nyitóversének részletét: „Csak ürügy volt a festmény.” Az új kötetben is az volt; az adott kép mint „képzeteket” elindító neszme közvetlenül a vers mellé került. Jelenléte kissé zavaró olvasás közben: mintha egyszerre ketten beszélnének az emberhez, aki emiatt egyikükre sem tud igazán figyelni. Letakarni sem jó a festményeket, mert akkor az olvasónak hiányérzete támad. Hozzá kell és lehet szokni a kétszólamúsághoz.

Tíz-tíz költeményt foglalnak magukba az *Extázis* római számokkal jelölt fejezetei. A tízes középkori tökéletesség-jelkép – a nullából kiindulva a számsor körbeér és az egyes egyé válik a nullával: 10. Ezt fokozza a tíz fejezet; az utolsó rész, a tizenegyedik már jelöletlen: csak hét kép ihlette verset tartalmaz és három angolra fordítottat, így a kötet itt, lemondva a teljességről, szándékosan megbicsaklik.

Mellékesnek tűnik a költemények dőlt szedése, de valójában még sodróbbá, szertelelenebbé teszik a központozás elkerülésével és a verssorok ismétlésével amúgy is élőszóhoz közelítő, „kapkodó” szövegeket. Elképzelhetetlen lett volna ugyanis másféle versbeszéd a kötet minden egyes darabjának önkívületszerű elragadtatásában.

A versek egy része tárgyában a képtől teljesen elrugaszkodott, más részük a festménytől nem távolodik el, hanem felette köröz: leíró jellegű vagy jelenetező. Utóbbira példa Jean-Honoré Fragonard *Hinta* (1767) című képe mellé illesztett azonos című vers. A mesebeli kertben egy nő hintázik rózsaszín selyemruhában, hintáját egy férfi hajtja hátulról, s ő éppen kilendült állapotban lerúgja cipellőjét és kacéran az alatta fekvő férfira néz: „a lábcombok tövén ahol ragyog a rózsza/ a hintázó világ valódi mozgatója/ s ahogy sír a kötél úgy sír vele a deszka/ ahogy ide-oda a „minden elveszett” a/ szétrepült fodrokon a finom feneken/ lazán lúdbőrzik a kényes szerelem/ minthacsak grízzel és szúrós kristálycukorral/ volna bevonva a lány bőre s a hegyoldal/ oly édes és fehér hogy csodálkozni kéne/ a téveteg fiú magához le se tépte/ a cipő elrepül a lábfej megfeszül/ mindenki ittmarad magában egyedül/ a kéz az égbe száll ami nagyobb a kinnál/ ide-oda lebeg a lány a hinta hintál.” E kacérkodó távolságtartás a lány részéről hevíti a vers erotikumát, szentesíti a magányt, a beteljesületlen életet, mely a földön ragadt, földre szegeztetett, mint a hinta alá visszaeső, kezével a lány után nyúló férfi. Az egész kötetre jellemző e távol-tudat (időben előre, de főleg vissza), a vele való hadakozás, a bele nem nyugvás zaklatott, szinte hadaró megnyilatkozása.

Fekete könyv, fekete szegélyekkel a lapok sarkain, akár egy halotti értesítő. Végki-csengésében mégis komor nyugalmat áraszt az *Extázis*, és mint Kosztolányi *Rózsá* című verse, nosztalgikus: az emlékezés örömeivel összefonódik a szomorúság, amiért az újra-élés nem valósidejű, sejteti a lappangó, ürességében fojtó jelent: „Üllői-út! Bolondság! Régi tájak!/ Eltűntek egyszer! és most újra fájnak!”

(Gyurkovics Tibor: *Extázis*, Kráter Műhely Egyesület, Pomáz, 2001, 232 oldal)